

ممالك عثمانیه دہ سنہ لکی (۶۵)، آلتی
آیلنی (۳۵) غروشدہ .
ممالك اجنبیہ دہ سنہ لکی (۱۷)، آلتی
آیلنی (۹) فراقدر .

اداره خزانہ

باب عالی جادہ سنیہ دائرہ مخصوصہ

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر .

مسئله موافق آثار مع الممنونیه قبول
اول نور. درج ایدلمین یازیلر اعاده
اولونماز.

اخطاوات

رساله مزدن آلندیغی کوسترک
شرطیله بتون یازیلر هر هانکی بر
غزته طرفندن اقتباس اولونه بیلیر.
مکتوبلرک ، امضالرک واضح و
اوقوناقلی اولسی و آبونہ صره
نومروسنی محتوی بولونسی لازمدر
ممالک اجنبیه ایچون آبونہ اولانلرک
آدرس لرینک فرانسزجه ده یازلسی
رجا اولنور .

پارہ کوندرلدیکی زمانہ یہ دائر
اولدیغناک و اضحاً یلدرلمسی رجا
اولنور .

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی ہفتہ لاق مجموعۂ اسلامیہ در .

صاحب و مدیر مسئول

باش محرو

محمدر عاكف

اشرف ادیب

اتبعون اهدكم سبيل الرشاد

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

ایتمکدر که نتیجه سی ضلالت و غوايتدر رسول اکرم افدمزك کتيرديکي شيئه تمسك، کاوه مدركانی کتاب وسنته عرض ايتك صراط مستقيم اوزره کيدنلرك؛ بالعكس کتاب وسنتی هوا وهوس ايله، تشهى ايله تاويل وتغير ايتك ده ضلالت و غوايتده بولنا نلرك طریق در .

ومن يهدى الله فله من مصل، ومن يضل الله فله من هاد

ازميرلى

اسماعيل حقى

تصحیح . — سبیل الرشاد ۳۳۶ نومرولى نسخه سنك ۱۸۵ صفحه ده [« باطنه فيه الرحمة وظاهره من قبله العذاب » نظم جليلك عكسى اوله رق « ظاهره فيه الرحمة وباطنه من قبله العذاب » قول بليغى ؛ « يقولون بالسنتهم ما ليس في قلوبهم » نظم جليلى [دينه جك برده سهواً] « ظاهره فيه الرحمة وباطنه من قبله العذاب » نظم جليلى [دينلمشدر .

اسلام و مدنيت

۱

ديانت اسلاميه به معارض كچينلر قطع يد، تحريم ربا كچي برطاقم مسائلى سر رشته اتخاذا ايدرك اسلامده مقتضى عدالت و ايجابات مدنيتها قابل تأليف اوليه حق احكام موجود اولديغنى استدلال ايديوورلر و بناء عليه بومسئله انلره غايت كران و قبيح كايور. آنلر دييورلر كه: اجتماعيون، حقوقيون بومسئله بشقه بر نقطه نظر دن محاكمه و تدقيق ايديوورلر . آنلرك رأى و فكرينه كوره عقوبتدن يكانه مقصد زجر و تأديب اولديغنه كوره بر جاني ، حقنده بودرجه التزام شدت اولنمقسنزين ، طريق صلاحه ارجاع دائماً تحت امكانده در . اساساً قصاص نه در ؟ مقابله بالمثل دن عبارت دكيدر ؟ سؤالننى ابراد ايتدكدن صكره قلملرندن فوران ايدن بر حس طغيان سوقيله بو حاكمك غايت چركين و تحملمقرسا اولديغنى علناً ادعا به شتاب ايدرك، سارقك تربيه و طريق سداده سوق و ارشاد صـورتيله تصحيح حال و سيرته امكان و اركن بويله بر حاكمه تجزيه سي هيئت اجتماعيه ميانس دن چاليشه جق برالك اكسلسنه سبب اولور ... يولنده سرد مطالعات ايديوورلر .

بز بوراده كرويؤ ضلالتيه صابلا نمش اولانلره برلمه هدايت كوسترمك

امنيه سييله قطع يد حقنده كي حكم شرعيتك متضمن اولديغنى اسرارى بيان ايدجكز .

بو قبيل كيمسeler علماء حقوق و اجتماعيونك سوزلريله استشهاد ايديوورلر . حالبوكه بز هرايكى صنف رجالك رأى و مذهبلرى ، مختلف فكرلرى حقنده تدقيقات عميقده بولندق . بوتدقيقاتم بزى بر نيجه به ايصال ايتدى كه اوده اوروپا علمائى فلاسفه سنك حكملرى ، منتسبين حقوقك سوزلرى منحصر آ ايجنده بولندقلى احوال و شئونك نتايجندن بشقه برشى دكدر . چونكه مختلف برطاقم احوال و اطوارك تحت تأثيرنده بولمق، نفوس انسانيه ده ضرورى اوله رق كنديلرينه خاص برطاقم انفعالات و او انفعالات ايله هم آهنگ برطاقم اعتقادات توليد ايدركه عوام و خواصك عقل و ادراكلى هب بو حادثات و جدانيه نك حكم و تأثيرينه منقاد اولور . اخلاق ، قوانين ، اجتماعيات ، تاريخ، سياست و امثاله متعلق آنارده تصادف ايتديكمز يكي يكي فكرلر هب بو انفعالات و اعتقاداتك محصول ايتدر .

متمدن برامت آردسند تأسس ايتمش نيجه قانون و اركه مدنيت و حضارت خصوصسند انكله هم رتبه اولان ديكر برامت نزدنده جاى قبول و تطبيق بوله ماز . هله ظلم محض دن عبارت نيجه شيلر و اركه علماء تشريعتك قول مجر دلرى ، سياسيونك تمايلات شخصيه لرى . اكارتك قانونيت و يرمشدر .

بوراده مثال اوله رق حبس جزاسنى — در جاقى مختلف و اسبابى متفاوت اولمقله برابر — ماقشه ايدلم: بر انسان برهمت، يا خود حقنده لاحق اولان بر حكم قانونى طولايي سييله موافقاً و يا مؤيداً حبس ايدلييور، دكلى ؟ اوله بيلير كه بو آدم عائله سي نزدنده عاجز بدر و والده سنك، دائرة محرمته آلدني زوجه سنك، بچاره ياورولرينك تأمين كفافنه كفايت ايدم . بيله جك برشى بر اقامشدر . شمدى بو آدم ، جزاسنك استلزام ايتديكي مدنى محبسده اكال ايدم جك ، فقط آخلق يا او بچاره عائله نك قاننه كيرم جك ، يا خود ايجلرندن بمضيلرينى تدارك اسباب معيشت انديشه و غائله سي فحش ، سرقت ، حيله ، تزوير كچي انواعى غير محصور برطاقم تدابير مراجعت مجبوريتنده براقه جق . بر ملكتك حبس خانه لرنده بويله قرق بيك نفوسك محبوسيتنى فرض ايدرسه ك بولنرك

آرقه لرند هبچ اولمازسه یکریمی بیک عائله نك وجودنی تسلیم ایتك ضرورتند. قالیزكه بو اندیشه معیشت کندیلمی اورادن اورایه سوروکله یور؛ ضرورات حیات جسملرینه، عفتلرینه دیله دیکی کی حاکم اولیور؛ هب بو حاللارده ارزاق و احتیاجات سائرلرینك قوامی اولان رئیس لرینك محبوسیتیه یگانه استدادکاهلرندن محروم قالمه لری سبب اولیور .

شوراده برسؤال ترتب ایدیورکه : حبس دن مقصد، تأدیب و اصلاح، یاخود متهی برأت و یا مجرمیتی تبیین ایدنجهیه قدر توقیف دکلیدر ؟ اوله ایسه بر منفعت الله ایتك ایچون مضرات عدیده نك احداثی فصل تجویز اولانه بیلیر ؟ بر انسانك بویه بر مقصده لزوم توقیفی تسلیم اوله بیلیر. لیکن ارکان عائله سنی تشکیل ایدن بر طاقم یجبارکلك مدار حیات و بقای اولان سرمایه سنی مصادره یه قائل اولمق تسلیم اولنه . بیه جك شیلر دنمیدر ؟ محکمه حبس قرارینی ویریر، محکوم علیه زندانلرک تا اعماقنه ایندیریلیر . بوکسه یی ارتکاب ایتدیکی افعال سیئه دن منع و زجر، تأدیب و اصلاح، ناسی بر مدت شرندن وقایه ایتك ایچون علی العاده اختلاطدن منع ایتك کافی کیلورمی ؟ اوله ایسه او آدمك سرمایه حیاتی اولان سعی و عملندن استفاده سنه حائل اولوب بعض وقتلر اقتحام سعیدن منع، یاخود کسب و عمل خصوصند سرمایه سته مانعته انی یول یاق، بنا انشا ایتك ویا طوقومه جیلق ، دولکرلک، تیمور جیلک کی کندی اختصاصی داخلنده کی صنایعدن برنده جبراً استخدام ایدم رزده بر نوع سرمایه تجارت اولان سیمینه مقابل ا کال مدت ایدنجهیه قدر مقاومت بدنیه سنی تأمین و حیاتی محافظه یه کفایت ایدم بیه جك برقچ، لقمه دن بشقه کندینه هبچ برشی ویرمیز .

واضع قانون اولانلرک هیئت اجتماعیه نك اصلاح حال و شانسه خدمت ایتك زعمیه وضع ایتد کلری بویه بر قانونك موافق عدالت اولدیفنه قائل اولمق هیئت اجتماعیه یه قارشو صریح بر ظلم و انك حقوقنه تجاوز دکلیدر ؟ هایدی جانی پی زندانه آتمق حقنی حائز اولسونلر . فقط انك مالک اولدینی اراضی، عقار، حیواناتی، مصادره ایتکه کندیلمی فصل بر صلاحیت کوره بیلورلر؛ بو قدر صلاحیت مالکیته لری ادعا ایتیمورلرسه محبوسیه نك التون، کوش، عروض و اعیان سائر دن قیمتی دون اولیان سعی و عمللری نه یه استناداً مصادره ایدم بیلورلر ؟ محبوسینه انشای توقیف لرندم ایشلد کلری ایشلر ایچون مناسب اجرترلر تخصیص ایتك، یاخود کیریده بر اقدقلری عاجز و درمانده عائله لرینه، مساعی معنویه لرینه مقابل، تلافی ضرورت و احتیاجلرینه مدار اوله بیه جك برشی و یروب رئیس عائله لرینك و واسطه معیشتلرینك مفقودیتدن متولد بر ضرورت الجاسیه انسانلر آرمه سنده آلت شر و فساد

اوله بیلمه لری احتمالی بر طرف ایتك بروظیفه دکلیدی ؟ بونی مدنیت و حضارتك اوج بالای تکامله ارتقا ایتدیکی ادعا اولنان بویه بر زمانده، علماء حقوقک وظیفه تشریع نامنه یامش اولدقلری شیلره بر مثال اوله رق ذکر ایدیورلر . یوقسه ارباب بصیرته هر وقت ایچون مختلف مملکتلرده موضوع احکام قانونیه آرمه سنده نظر عبرت و امعانی جالب یك چوق شیلر واردر .

بو بایده دها واضح بر فکر ایدنك ایستبه نلر آتیده کی مثاللری نظر تأمله آسونلر :

- (۱) بر هندی تابعیت عثمانیه یی احراز ایدر ایسه مادی بالجمله حقوق مدنیه دن محروم اولور . از جمله ابویینه وارث اوله ماز .
- (۲) بر عثمانلی انکلیز مستملکانه آغیر انجیه التون بهاسنه اولسه ده بر قاریش یه مالک اوله بیلیمک حقنی حائز دکلدر .
- (۳) قوانین مصریه ده حکومت محلیه یه اهانت جائز دکلدر . بوکدنک ضمننده هر نوع انتقادلر ، دقیق حسابلر مند مجدر .
- (۴) فرانسه ده مثلاً بسیط بر طاقم شرائط تحتنده زنا مباحدر . انکله رده ایسه رسماً و بلا قید و شرط ممنوعدر .

(۵) محاکم عسکریه عسکر دن فرار ویا اختفا ایدنلرک اعدامنه حکم ایدر . عینی زمانده ارزاق عسکریه نقلیاننده اهل و مساحه ایدنلر عینی جزایه دوچار اولورلر .

(۶) محاکم سارقلری مختلف صورتلرله تجزیه ایدر . ایلك دفعه سارق حقنه بر حکم ویریر، صکره اسباب مشدده یی نظر اعتباره الهرق جزالری تضعیف ایدر .

بو و بوکا نمائل بر طاقم احکام قانونیه یی افکار منوره اصحابی جدی بر صورتده تدقیق و محاکمه ایتدکه قوانین وضعیه نك ضعف، اختلاف، عدم تناسب، مصلحت عامیه عدم توافق و - قواعد عدل و انصافه دکل - بر طاقم اساسات سیاسیه یه ابتدا کی حالات ایله معلول اولدیفنی قولایلقله ادراک و تقدیر ایدم بیلیرلر .

بیلیم که علم النفس اربابی، اسباب مشدده دن عر ایدیلن تکرر جرم نتیجه سنده تضعیف عقوبت مسئله سته نه دیه جکلر؟ انلرکه بر فمک ملکات راسخه و قصد و الزامه مقرون اولمق سزین انساندن صادر اولان عادات شکلنه تحول ایدنجهیه قدر تزايد و تکرر ایدم بیه جکنی بیان و بونك ایچون کتابلرندم بر چوق مثاللر سرد و اتیان ایدیورلر . بر شخص فرض ایدم که سرقنی اعتیاد ایدمش . بو فعلی ارتکاب ایتك ایچون جبر نفسه احتیاج حس ایتدیکی کی بونکله مهم بر ضرر ایقاع ایتکه تمایل ده دکل. حتی بامکده یایدینی بعض افعالی، کندیلمی ملکه

مصالحتہ عائد امانات درکہ بونلرک ناصیل ادا ایدیلہ بیلہ جکئی ایضاح ایتشیدک . شیمدی ایکنجی قسمی سویلہ جکر .)

اماناتک ایکنجی قسمی مصالح مالیہ در . نتہ کیم جناب حق دیون حقندہ « فأن امن بعضکم بعضاً فلیؤد الذی أؤتمن أمانتہ ولیتق اللہ ربہ » بویوریورکہ مال کریمی « اگر بربریکزہ امین اولورسہ کزامیت ایدیان کیمسہ امانتی تأدیہ ایتسون وبوخصوصہ ربی اولان اللہدن اتقا ایلسون . » دیمکر .

بوقسمہ اعیان ایلہ دیون خاصہ وعامہ داخل اولور : ودیعلری ؛ شریکک ، موکلک ، مضاربک اموالی ؛ مال یتیمی ، مال وقفی وامثالی رد کی . ثمن بیع ، بدل قرض ، صدقات نساء (قادینلرک مہرلری) ، اجور منافع وامثالی کی دیونی ایفا دخی بورادہ داخلدر .

جناب حق فرقان حکیمندہ « ان الانسان خلق هلوعاً : اذا مسہ الشر جزوعاً واذا مسہ الخیر منوعاً ؛ الا المصلین الذین ہم علی صلاتہم دائمون ولذین فی اموالہم حق للسائل والمحروم ... (الی قولہ) والذین ہم لاماناتہم وعہدہم راعون . » بویوریورکہ مال منیفی اللہ اعلم شویلہ در : « انسان هلوع اولہرق یارادیلشدر : کندیسسنہ شر اصابت ایدرسہ یاغیرہ قویاریر خیرہ مظهر اولورسہ امساک ایدر . آنحق صلاتہ مداوم اولانلر ایلہ ماللرندہ سائل و بیوایہلرہ برحق آیرانلر ... (الی قولہ تعالی) امانت وعہدلرینہ رعایتکار اولانلر مستندارلر . » ینہ دیگر برآیت کریمہدہ جناب حق بویوریورکہ : « انا انزلنا الیک الکتاب بالحق لتحکم بین الناس بما اراک اللہ ولا تکن للکائناتین خصیماً = بز سکا کرچک بوکتابی انسانلر آرہسندہ جناب حق سکا کوستردیکی وجہلہ حکم ایدہسک ، دیہ کوندردک ، خائنلری مدافعہدہ بولونہ . »

علیہ الصلوۃ والسلام افندیعزده : « أد الامانة الى من ائتمک ولا تخن من خانک = سکا امنیت کوسترنہ امانتی ادا ایت ! سکا خیانت ایدہنہ سندہ خیانت ایتہ ! » بویوریور . بودہ ینہ او رسول ذیشانک قول عالیسی در : « المؤمن : من امنہ المسلمون علی دماءہم و اموالہم . والمسام : من سلم المسلمون من لسانہ ویدہ . والمہاجر : من ہجر مانی اللہ عنہ . والمجاہد : من جاهد نفسہ فی ذات اللہ = مؤمن اودرکہ : مسلمانلر جانلری ، ماللری خصوصندہ اوندن آمین اولورلر . مسام اودرکہ : دیلندن والنندن مسلمانلر سالم اولورلر . مہاجر اودرکہ : اللہ تعالانک نہی ایتدیکنی ترک ایدر . مجاہدہ اودرکہ : ذات کبریا اوغورندہ نفسیلہ مجاہدہ ایدر . » بو ، حدیث صحیح در ؛ بر قسمی « صحیحین » دہ ، بر قسمی دہ ترمذینک « سنن » ندہ مذکوردر . ینہ علیہ الصلوۃ والسلام افندیعز بویوریورکہ : « من أخذ اموال الناس

راسخہ حالہ انقلاب ایدن کسہلر کی ، شعورسز اولہرق باپیور . بویلہ برکسہ حقندہ علماء نفس عقوبتک تخفیفنہ می ، بوقسہ تضعیفنہ می قائل اولورلر ؟

علم النفس اربابنہ لایق اولان ، جزائی تشدید وانی صولہ مرتبہ ایصال ایتک ضرورتی جنایتک ایلک دفعہ ارتکاب ایدلیدیکی زمان حس ایتک دکلیدر ؛ تاکہ بوصورتلہ جنایتہ تصدی اسبابی اساسندن قطع و مجرم بویلہ برسیئہنی تکریر دوشونجہ سندن ابعاد ایدیاسوندہ بو فضیحہ کندیسندہ عادت و ملکہ راسخہ حکمی آلمسون .

اوت اساتذہ علم النفس لایق اولان : جرائم ، عادت حکمنہ و تأثیر انفسہ تبعاً ایقاع ایدیان برملکہ حکم و ماہیتی اکتساب ایتدیکی زمان عقوبتک تشدید و تزییدینہ بر فائدہ اولمدیغنی زملہ برابر تسلیم واعتراف ایتک حقشناسلغنی کوسترمک در .

علمای اخلاقہ مناسب اولاندہ شودر : ایلک دفعہ بر جرم ایقاع ایدلیدیکی زمان عقوبتک تخفیفی مجرمی ارتکاب ایتدیکی جرمی استخفاف ایتک وانک اوزرینہ ترتب ایدہجک جزایہ اہمیت و برملک کی معکوس بر نتیجہ ویرہ جکئی ، جزادن قورقمامہنک دہ آتیاً تکرر جرمک اک مہم سائلرندن بولندیغنی تقدیر و بیان ایتلیدر . بواساس قبول ایدیلجہ عجیباً اعتیاد جرم اسباب مشددہ دن اولہ بیلیرمی ؟ مدنیتک الک یوکسک مرتبہ لرینہ ترقی ایتش اولان مختلف اقوام آرہسندہ موضوع اولان قوانینی تدقیق ایتدیکنمز زمان آرہلرندہ اولہ مباہیتلر بولیورزکہ بو قانونلرک وضعی خصوصندہ نہ کی شیلرہ استناد ایدلیدیکی ؛ قواعد عدل وانصافہ و مصالح ناسہ اوفق اولان اساسانہ می ، بوقسہ ہر امتجہ کندینہ خاص اولان اسبابہ می رعایت ایدلیدیکی بداہۃ کوستریور . او اسباب ایسہ ہر مملکتندہ سرمایہ ونفوذ اصحابندن عبارت اولان اشراف و حکامک تعقیب ایتدکلری سیاسی غایہلردن عبارتدرکہ پارلمنتولرک ، مجالس اعیانک ، شورای قوانینک موجودیتہ رغماً املرک عزم وارادہلری اوغایہلرک حصول وتحقیق اوکندہ بروضہ انقیادکار آلفہ محکومدر .

عبدالعزیز چاویش

سیاست شرعیہ

۵

مصالحتہ مالیہ

« ایلک فصلہ بیان ایتدیکنمز اوزرہ امانات ایکی قسمدر : برنجیمی